

Protokoll fört vid pleniföredragning

Utbildnings- och kulturavdelningen

Kulturbyrån

Närvarande

KS - MP - NF - TA - WV

Frånvarande

CG - MN

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Tony Asumaa

Protokollförare

Landskapsantikvarie

Viveka Löndahl

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 3

Utlåtande angående regeringens proposition till riksdagen om godkännande av andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturregndom i händelse av väpnad konflikt och förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen.

ÅLR 2017/3773

Yttrande enligt bilaga.

Till Ålands lagting

Landskapsregeringens yttrande
över republikens presidents framställning till Ålands lagting om regeringens proposition till riksdagen om godkännande av andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen

- Republikens presidents framställning nr 10/2016-2017

Ålands lagting har den 17 maj 2017 begärt ett yttrande från Ålands landskapsregering över regeringens proposition till riksdagen om godkännande av andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen.

Landskapsregeringen konstaterar att utrikesministeriet informellt kontaktade landskapsregeringen den 11 november 2016 i syfte att utreda huruvida riket hade inhämtat Ålands lagtings bifall till detta andra protokoll till Haagkonventionen om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. Att bifall inte inhämtats hade framkommit i samband med utrikesministeriets diskussioner med undervisnings- och kulturministeriet samt justitieministeriet. Landskapsregeringen noterar att det i presidentens framställning till Ålands lagting framkommer att det är ett förbiseende att lagtingets bifall inte inhämtats till det andra protokollet i samband med att Finland anslöt sig till protokollet år 2004.

Haagkonventionen och dess första protokoll öppnades för undertecknande år 1954; konventionen och det första protokollet trädde internationellt i kraft år 1956 och för Finlands del i december 1994. Konventionens målsättning är att skydda kulturegendom vid väpnad konflikt och ockupation. De fördragsslutande staterna ska dessutom redan under fredstid ordna skyddet av kulturegendom inom dess område i händelse av väpnad konflikt, och ska själva definiera vilka åtgärder de anser nödvändiga.

Lagtingets bifall till Haagkonventionen 1994

Landskapsregeringen konstaterar att lagtinget gett sitt bifall till att Haagkonventionen och dess första protokoll träder i kraft i landskapet (FördrS 92–93/1994 och Ålands lagtings beslut om godkännande av vissa bestämmelser i protokollet om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och om tillämpningen av protokollet, ÅFS 1995:9). Vid behandlingen av Haagkonventionen och det första protokollet konstaterade lagtingets lagutskott att det är väsentligt att man såväl på det nationella som på det internationella planet erkänner principen om skyldighet att skydda kulturegendom. Lagutskottet konstaterade därtill att eftersom lagstiftningsbehörigheten rörande fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål samt arkiv- och museiväsendet ankommer på landskapet, är det också landskapsmyndigheternas uppgift att i första hand inventera sådan kulturegendom på Åland som bör underställas ett särskilt skydd enligt konventionen. Dessa

skyddsobjekt ska sedan genom riksmyndigheternas försorg anmälas till FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (UNESCO). Lagutskottet betonade därför i sitt utlåtande betydelsen av att landskapsstyrelsen följer upp konventionen med nödvändiga åtgärder. I lagutskottets betänkande analyserades inte konventionens förhållande till landskapet Ålands demilitariserade och neutraliserade status.

Landskapsregeringens utlåtande om undervisningsministeriets rapport år 2000

År 2000 begärde undervisningsministeriet ett utlåtande av landskapsstyrelsen i samband med att riket utarbetat en preliminär rapport angående skydd för kulturegendom i Finland. Ur den preliminära rapporten framgick att i riket föredrar museiverket för huvudstaben de objekt som föreslagits att ska katalogiseras, varefter huvudstaben analyserar verkningarna av skyddet på försvarsmaktens operativa ledning och uttrycker sin ståndpunkt om objektens lämplighet. Landskapsstyrelsen påpekade då i sitt utlåtande till undervisningsministeriet att landskapet Åland utgör ett demilitariserat och neutraliserat område där inga som helst krigshandlingar får äga rum, och att det framgår av Ålandskonventionen att ”i krigstid skall den i artikel 2 angivna zonen anses såsom neutralt område och får icke vare sig direkt eller indirekt begagnas för ändamål, som på något sätt sammanhänger med militära företag”. Eftersom försvarsmaktens uppgift är att tillse att Ålands neutralitet respekteras ansåg landskapsstyrelsen i sitt utlåtande att det inte är förenligt med det folkrättsarrangemang som gäller för landskapet att i försvarsstabens register över kulturegendom som bör skyddas i krigstid införa objekt i landskapet där inga krigshandlingar ska få förekomma. Efter att ha konsulterat lagtingets självstyrelsepolitiska nämnd framförde landskapsstyrelsen slutligen att landskapsstyrelsen ämnar fortsätta sitt inventeringsarbete och att ett register över skyddsvärda objekt kommer att fastställas och upprätthållas av landskapets myndigheter utan att de militära myndigheterna involveras. Landskapsstyrelsen meddelade även att avsikten då inte var att objekten skulle anmälas till UNESCO på riksmyndigheternas försorg. Landskapsregeringen konstaterar att det i landskapet finns kulturegendom i form av både objekt och miljöer som är särskilt betydande för Ålands historia och som bör ha ett ordnat skydd. Däremot har inte en värdering av dessa objekts relativa kulturhistoriska värde på en för ändamålet upprättad officiell lista gjorts. Landskapsregeringen konstaterar dock att kunskapsunderlag gällande kulturegendom finns bland annat i form av utredning av fastigheter med kulturhistoriskt värde, byggnadsminnesförklaringar, fornminnesregister samt tidigare landskapsplaner etc.

De mest centrala aspekterna av Haagkonventionens andra protokoll

Det huvudsakliga syftet med det andra protokollet som nu är föremål för lagtingets behandling är att stärka och förtydliga Haagkonventionens innehåll. Protokollet innehåller detaljerade bestämmelser om straff för brott mot konventionen och dess protokoll samt om dömande och utlämnande av brottslingar och om samarbete fördragsparterna emellan inom UNESCO för att förbättra skyddet för kulturegendom vid väpnade konflikter. De centrala reformerna i protokollet är upptagande av för mänskligheten särskilt betydande kulturegendom under förstärkt skydd vid händelse av väpnad konflikt. Det är fråga om en ny skyddskategori, för vilken förebilden kan anses vara UNESCOs förteckning över världskulturarv. Världsarven utgörs av de kultur- och naturmiljöer i världen som anses vara ojämförligt mest enastående och av stor betydelse för hela mänskligheten. Vad som är och hur ett objekt kan bli ett världsarv bestäms i Världsarvskonventionen (*Konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, FördrS 19/1987*). Åland har i nuläget inte något registrerat objekt på den lista som UNESCO upprätthåller. Landskapsregeringen noterar dock att det pågår diskussioner med omgivande nationella kulturarvsinstitutioner om eventuella gemensamma objekt och/eller miljöer som skulle kunna anses vara en angelägenhet för hela mänskligheten och därmed värt ett nomineringsförsök.

Landskapsregeringens yttrande

Eftersom landskapet Åland är demilitariserat och neutraliserat ska sådana händelser som Haagkonventionen och dess protokoll berör inte kunna inträffa på Åland. Av den anledningen är Haagkonventionen och dess protokoll egentligen inte relevanta för Åland och bestämmelserna om skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt kommer sannolikt aldrig att tillämpas. Landskapsregeringen bedömer dock att lagtingets bifall till Haagkonventionens andra protokoll kan ges eftersom

landskapsregeringen anser att det är av väsentlig betydelse att erkänna principen om skyldigheten att skydda kulturregdom under alla omständigheter.

Mariehamn den 23 november 2017

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Minister

Tony Asumaa